

Aruz Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri*

Abdulkerim KARADENİZ¹

Geliş Tarihi: 11.11.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 20.04.2017

ÖZ

Divan edebiyatının öğretimi ile ilgili karşılaşılan başlıca problemlerden biri gerek ortaöğretimde gerekse yükseköğretimde aruz vezninin öğretilmesi sorunudur. Alan yazın incelendiğinde edebiyat eğitimi ile ilgili çalışmaların çok yetersiz olduğu, aruz vezni ve öğretimi ile ilgili çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Aruz vezni üzerine yapılan çalışmalar daha çok aruz vezni ile ilgili teorik bilgilerin verilmesi ve aruz vezni ile ahenk arasındaki ilişkinin ortaya konması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Çalışma 2015-2016 öğretim yılı bahar yarıyılında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Ahi Evran Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde 2. sınıfta öğrenim gören 50 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel desende tasarlanan çalışmada veriler görüşme yöntemi ile toplanmış ve betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler, lise döneminde kendilerine aruz vezni ile ilgili sadece teorik bilgi verildiğini, bu vezinleri şiir üzerinde uygulamadıklarını, bu nedenle üniversitede hem edebiyat bilgi ve kuramları dersinde hem de eski Türk edebiyatı dersinde aruz vezni bulma konusunda oldukça zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: aruz vezni, şiir öğretimi, Türkçe eğitimi.

Student Views on Prosody Education

ABSTRACT

One of the primary problems concerning the teaching of divan literature is the teaching of prosody meters in both secondary education and higher education. Examining the literature; it is observed that there is a very limited number of studies on literature education and especially the teaching of prosody meters. The study was carried out in the spring term of the school year of 2015-2016. The study sample consists of 50 students studying in 2nd grade of the Department of Turkish Education at Ahi Evran University. In this study that was designed in the qualitative pattern; the data were collected via interview method and analyzed via descriptive analysis technic. As a result of the study, the students stated that they were given only theoretical information about prosody meters in high school and as they were unable to apply these meters to poetry, they had a great difficulty in finding prosody meters in the lessons of literature knowledge and theories and old Turkish literature at university.

Keywords: prosody meter, poetry education, Turkish education.

* Bu makale 3-5 Kasım 2016 tarihinde 1. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi'inde sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

¹ Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, e-posta: akaradeniz@ahievran.edu.tr

GİRİŞ

Alan yazın incelendiğinde edebiyat eğitimi ile ilgili çalışmaların çok yetersiz olduğu, aruz vezni ve öğretimi ile ilgili çalışmalarına (Pala, 2013; Şimşek, 2006) yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Aruz vezni üzerine yapılan çalışmalar daha çok aruz vezni ile ilgili teorik bilgilerin verilmesi ve aruz vezni ile ahenk arasındaki ilişkinin ortaya konması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin aruz vezni ile ilgili düşüncelerini ortaya koyması ve aruz vezninin bulunması sırasında karşılaşılan problemlerin belirlenmesi bakımından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra bu çalışma, öğretmen adaylarının aruz vezninin öğretimi ile ilgili düşüncelerini ortaya koyması bakımından alandaki ilk çalışma özelliğini göstermektedir. Çalışmada ayrıca aruz vezninin öğretiminde karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik tekliflerde bulunulmuştur.

Ortaöğretimde aruz eğitimi ile ilgili yaşanan problemlerin, yükseköğretimde aruz eğitiminin yeterince iyi verilememesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Dolayısı ile öncelikle yapılması gereken yükseköğretimde aruz vezni öğrencilere sağlıklı bir şekilde öğretebilecek öğretim yöntemlerinin ve yeni yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir. Klasik anlamda gerçekleştirilen aruz eğitiminin bu anlamda başarılı olduğunu söylemek çok mümkün görünmemektedir. Her şeyden önce yükseköğretimde bu eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmen olduktan sonra aruzun öğretilmesi gerektiğine yönelik inançlarının çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bakımdan öncelikle aruz vezninin sevdirmesi, her ne kadar günümüzde aruz vezni ile şiir yazma işi bir tarafa bırakılmış olsa da aruzun bizim kültürümüzün bir parçası olduğunun ve edebiyatımıza bir zenginlik kattığının farkına vardırılması gerekmektedir.

Aruz eğitiminin eskiden beri tef'ileler ve bahirler üzerinde durularak ve Arap edebiyatının aruz terminolojisi kullanılarak yapılmış olması, son yıllardaki eğitim sistemimiz içinde onun sanki bir uzmanlık konusu gibi algılanmasına kapı aralamış ve eğitim aşamasında belli bir güçlüğü beraberinde getirmiştir. Bu güçlüktür ki aruzun faydasız bir uğraş gibi görülmesine ve hatta Divan şiirine yöneltilecek bakış açısının olumsuz bir tavır olarak algılanmasına yol açmıştır. Oysa aruz, şiirde, ritmi oluşturan bir dış öge olmaktan öte dizelerin gerek kulağa ve zihne kattığı ahengi, gerekse bir şairin artık tarihe mâl olan dizelerinin doğru okunmasını sağlayacak önemli bir unsurdur (Pala, 2003: 39).

Aruz vezninin öğretimiyle ilgili yapılan hatalardan biri aruzun sağladığı ahenk ve musikinin göz ardı edilerek yalnızca dizenin açık ve kapalı hecelerinin tespit edilmesi ve kalıbın buldurulmaya çalışılmasıdır. Oysa aruz vezninde şiir ve müzik ayrılmaz birer unsurdur. "Şiir ve müzik arasındaki bağ zayıfladıkça, müzik kulağı devreden çıkmış, aruzu kalemle takti yaparak öğretme çabaları yaygınlık kazanmıştır. Günümüzde uygulama, nokta ve çizgilerle şiiri heceleme ve çıkan hece dizisini önceden ezberlenen kalıplarla örtüştürme biçiminde

yürütülmektedir.” (Şimşek, 2006). Bu durum da öğrencinin aruz vezninin sağladığı ahenk ve musiki güzelliğini görmelerini engellemektedir.

Aruz öğretiminde yapılan yanlışlardan biri de öğrencilere çok fazla aruz kalıbının öğretilmeye çalışılmasıdır. Oysa “aruz öğretiminde önemli sayılan ve çok yaygın kullanılan aruz kalıpları, en güzel beyit ve dizelerde uygulamalı olarak verilmelidir. Bugün bazıları şarkı formunda okunan bazı beyitler, bellekte kalıcılığı açısından öncelikle tercih edilmelidir.” (Işıksalan, 2000).

Aruz eğitimi şiir öğretiminin bir parçasıdır. Öğrencilerin özellikle divan edebiyatı metinlerini çözümlenmeleri esnasında öncelikle şiirin ölçüsünü bulmaları ve ölçünün şiire ne kattığını belirlemeye yönelik uygulamaların gerçekleştirilmesi, şiir öğretimi ile ilgili yapılacak başlıca etkinliklerdir. Aruz aynı zamanda şiirde ahenk ve musikiyi sağlayan en önemli unsurdur. Öğrencilerin aruz vezinlerini öğrenmeleri ve şiir üzerinde uygulamalı olarak kalıpları bulmaları öğrencilerin estetik zevk kazanmaları adına da önem teşkil etmektedir.

Pala (2003: 51), aruz eğitiminin başarıyla yerine getirilmesi için yapılması gereken ilk şeyin, bahirlerin Arapça adları yerine Türkçe karşılıklarını kullanmak, tef'ilelere de Türkçe birer ad koymak olduğunu söyler. Buna ilaveten Fâilâtün Fâilâtün Fâilün yerine “Dem bu demdir dem bu demdir dem bu dem”; Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün yerine “Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi”; Mefûlü Mefâilü Mefâilü Feülün yerine “Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz”; Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün yerine “Gülü târife ne hâcet ne çiçektir biliriz”; Mefûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün yerine “Geçmiş zamân olur ki hayâli cihân değer” mısralarının birer kalıp adı olarak kabul edilebileceğini ifade eder. Belviranlı (1995) ve Gövsa da (Dilçin, 1997: 10) tef'ilelerin Arapçalarını kullanmak yerine bunlara Türkçe karşılıklar önerirler. Aymutlu ise (1976: 16) böyle bir yolun teknik bakımdan faydalı olmayacağı kanaatinde.

Farklı bir duyarlılığın gereği olarak kullanılan aruz ölçüsü, günümüzde eski şiirin sevilmesine, okunup anlaşılmasına bir engel gibi algılanmakta; bu tutum da gereksiz bir aruz fobisi doğurmaktadır (Kesik ve Şenödeyici, 2015: 7). Bugün gerek üniversitelerimizdeki gerekse ortaöğretimdeki eğitim sistemi içinde yer alan aruz kalıplarının çok da zor öğrenilecek şeyler olmadığı ortadadır (Pala, 2003: 50). Uygun öğretim teknikleri kullanıldığında ve doğru örnekler seçildiğinde aruz eğitimi güçleştiren engellerin ortadan kalkacağını ve öğrencilerin aruz karşılıklı olumlu bir tutum sergileyecekleri söylenebilir. Araştırmanın sonuçları da bu tezi desteklemektedir, öğrencilerin bir kısmı başlangıçta aruz veznini bulmakta zorlansalar bile daha sonra aruz kalıplarını öğrenip bu bilgilerini örneklerle pekiştirdiklerinde aruz veznini bulmanın eğlenceli olduğunu ve aruz kalıplarını bulmakta zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum biraz sabır ve çalışma ile aruz vezninin kolay bir şekilde öğrenciler tarafından öğrenilebileceğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın amacı Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin aruz vezni ile ilgili görüşlerini ortaya koymak ve aruz veznini bulurken karşılaştıkları zorlukları belirlemektir. Bu çerçevede araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır:

1. Öğrencilerin aruz vezni ile ilgili düşünceleri nelerdir?
2. Öğrencilerin aruz veznini bulurken karşılaştıkları zorluklar nelerdir?
3. Öğrencilerin lise döneminde aldıkları aruz eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Öğrenciler beyittteki heceleri sayarak ezberledikleri kalıplardan hareket ederek mi yoksa tef'ilelerden hareket ederek mi şiirin veznini daha kolay bulmaktadırlar?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada elde edilen veriler nitel araştırma yöntemine göre toplanmış ve analiz edilmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması bir birey, grup ya da önemli bir örneğin derinlemesine çalışıldığı, farklı verilerin toplandığı ve belirli bir durum için uygulanabilir yorumların formüleştirmek veya işe yarar genellemeleri sağlamak amacıyla kullanılan nitel araştırma deseni (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Durum çalışması belirli bir durumun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilir (Glesne, 2014: 30).

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Ahi Evran Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü 2. sınıfta öğrenim gören 50 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem olarak 2. sınıf öğrencilerinin seçilmesinin nedeni öğrencilerin 1. sınıfta Edebiyat Bilgi ve Kuramları dersinde, 2. sınıfta da eski Türk Edebiyatı dersinde aruz veznini görmeleridir. Böylece aruz vezni ile ilgili teorik bilgiyi alan ve bunu örnek metinler üzerinde uygulayan öğrencilerin görüşlerini daha sağlıklı bir şekilde ortaya koymak amaçlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk vd. 2015: 152). Bu çerçevede alanyazın taranmış ve uzman görüşlerine başvurularak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiş ve dört sorudan oluşan bir

yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin aruz vezni ile ilgili düşünceleri, aruz veznini bulurken karşılaştıkları zorluklar ve lise döneminde aldıkları aruz eğitimi ile ilgili düşüncelerini ortaya koymayı amaçlayan açık uçlu sorular yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). Çalışmada veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmaya amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için kodlayıcılar arası uyum yöntemine başvurulmuştur (Creswell, 2014: 203). Araştırmada elde edilen veriler bir Türkçe eğitimi uzmanı ve bir Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi uzmanı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve analiz edilmiştir. Daha sonra bu kodlamaların tutarlılığı incelenmiştir. Daha sonra bu değerler arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda kodlayıcılar arası uyum oranını gösteren Pearson korelasyon katsayısı 0,87 olarak bulunmuştur. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini yansıtan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Çalışma grubunda yer alan her öğrenciye bir numara verilmiş ve bulgular bu numaralara göre aktarılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin; aruz vezni ile ilgili düşünceleri, aruz veznini bulurken karşılaştıkları zorlukların neler olduğu, lise döneminde aldıkları aruz öğretimi ile ilgili görüşlerin neler olduğu ve aruz veznini bulurken ezberledikleri kalıplardan mı hareket ettikleri yoksa tef'ilelerden hareket ederek mi şiirin veznini daha kolay bulduklarına ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Aruz Veznine İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Aruz veznini bulmak oldukça zordur.	24
Aruz öğrenmesi güç bir vezindir.	13
Aruz'u Türkçeye uygulamak çok zordur.	11
Aruz veznini bulmak çok eğlenceli bir konudur.	11
Aruzla şiir yazabilmek büyük bir başarıdır.	8
Aruz vezni şiirde ahenk ve musikiyi sağlamaktadır.	6
Aruz vezni şairleri kısıtlamaktadır.	5
Aruz vezni bilgi ve tecrübe gerektirir.	5
Aruz veznini bilmek günümüzde gerekli değildir.	4
Aruz, bizim edebî zenginliğimizdir.	3
Aruz vezni bulmayı sevmiyorum.	3
Aruz vezni edebiyatımıza güzellik katmaktadır.	2

Öğretmen adaylarının önemli bir kısmı aruz veznini bulmanın oldukça güç olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları aruz veznini öğrenilmesi güç bir vezin olarak tanımlamışlardır. Buna karşılık öğretmen adaylarının bir kısmı aruz veznini bulurken çok eğlendiklerini ve aruz vezninin şiirde ahenk ve musikiyi sağlayan önemli bir unsur olduğunu vurgulamışlardır. Bu konudaki diğer öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Aruz veznini ve divan edebiyatını seviyorum. Belirli bir ahengi ve kuralı var. Bulurken de çok eğleniyorum. Eğer bir gün üniversitede kalmayı düşünürsem kesinlikle eski edebiyatçı olarak kalırım.” (3. öğretmen adayı)

“Aruz vezni çok zorlandığım bir vezin türüdür. Nedeni ise kalıpların birbirine çok benzemesi ve onunla ilgili ders almadığım için.” (4. öğretmen adayı)

“Aruz vezni zor bir vezin olarak düşünülüyor lakin öğrenince zevkli bir vezin. Şairlerin bu vezinle şiir yazdıklarını görmek, yazdıkları bu şiirleri okumak insana zevk veriyor. Şairlerin bu vezinle hüner göstermesi de ilgi çekici. Şunu da eklemeliyim ki biraz zor bir vezin.” (18. öğretmen adayı)

“Aruz vezninin artık günümüzde kullanılmadığı kanaatindeyim. Zaten aruz vezni de Yahya Kemal şiirleriyle devrini kapatmıştır. Şiire verdiği müzikalite bakımından hece vezninden daha iyi olduğu kanısındayım. Anlatmak istediğini şiire dökmek zaten zor, bir de işin içine kelimelerin sıralanışını ayarlamak daha da zordur bence. Hele ki şiir dizelerinde aruz kusurlarını bile aynı yere denk getiren şairlerin ellerini öpmek lazım.” (20. öğretmen adayı)

“Aruz vezni fazla kuralları olan ve karmaşık bir ölçü. Ama onun da farklı bir yeri var edebiyat açısından o da edebiyatımızın bir rengi ve desenidir. O da zenginliğimizdir.” (26. öğretmen adayı)

“Aruz vezni öğrenmeden önce çok zor geliyor. Hece vezni kadar kolay değil ama öğrendikten sonra çok eğlenceli. Şiirlerin veznini bulunca çok mutlu ediyor beni.” (32. öğretmen adayı)

“Aruz vezni bana göre sanatın ve süsün veznidir. Aruz vezni şairleri çok kısıtlar. Bu kadar kısıtlamaya rağmen o kadar kusursuz şiirlerin yazılması şairlerdeki ustalığı ve çabayı gösterir.” (36. öğretmen adayı)

“Aruz vezni bulunması ve anlaşılması zor bir vezin bence aruz veznini tam olarak anlamamız ve bulabilmemiz çok fazla alıştırma yapmamıza bağlı. Alıştırmalar yapmayınca anlaşılabilir bir vezin değil bence.” (41. öğretmen adayı)

Çalışmada öğrencilere aruz veznini bulurken zorlanıp zorlanmadıkları ve aruz veznini bulurken karşılaştıkları zorlukların neler olduğu sorulmuş ve cevaplar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Aruz Veznini Bulurken Zorlanıp Zorlanmadıkları ve Aruz Veznini Bulurken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Aruz kalıplarını bulmakta zorlanıyorum.	29
Aruz öğrenmesi güç bir vezin olduğu için zorlanıyorum.	15
Fazla kuralcı ve karmaşık bir ölçü olduğu için zorlanıyorum.	11
Şiirin ağır bir dille yazılmış olmasından dolayı zorlanıyorum.	9
Kalıplar birbirine benzediği için vezni bulmakta zorlanıyorum.	5
Kalıpları ezberlemek zor olduğu için zorlanıyorum.	2
Önemseyip çalışmadığım için zorlanıyorum.	2
Aruz kalıplarını bulmakta zorlanmıyorum.	21
Örneklerle pekiştirildiği için zorlanmıyorum.	7
Kalıpları öğrendiğim için zorlanmıyorum.	3

Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı aruz kalıplarını bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedenlerine bakıldığında aruz vezninin öğrenmesi güç bir vezin olması, kalıpların öğrencilere karmaşık gelmesi, şiirlerin ağır bil dille yazılmış olması gibi zorlukların ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı ise aruz kalıplarını bulmakta zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Aruz veznini bulurken zorlanmıyorum. Kalıp bulmanın mantığını kavradım. Aruz vezni bulmak kolay ve eğlenceli benim için. Kalıpları ve aruz kusurlarını yani imale, med gibi yapılacak işlemleri bildikten sonra her şey kolaylıkla çözülür.” (6. öğretmen adayı)

“Başta çok zorlanıyordum ama şimdi çok zorlanmıyorum. Çünkü sürekli bir beyit ya da şiirin kalıbını buluyoruz. O yüzden şimdi daha kolay. Öğrendikten sonra zorluğu kalmıyor bence hatta daha eğlenceli bir şey hâline geliyor. Bulmaca çözmek gibi geliyor bana artık. O yüzden çok zorlanmıyorum.” (11. öğretmen adayı)

“Evet çoğu zaman zorlanıyorum. Çünkü aruz vezninde kapalılık açıklık var ve bu kalıpları ezberlemek çok zordur.” (15. öğretmen adayı)

“Bildiğimiz, kolay kalıpları bulurken zorlanmasak da bilmediklerimizde, bol hatalı, vasıllı, medlilerde zorlanıyoruz.” (30. öğretmen adayı)

“Genellikle çok kullanılan aruz vezinlerini bulmakta zorlanmıyorum. Fakat aşına olmadığım vezinleri bulmak biraz zor oluyor.” (31. öğretmen adayı)

“Evet zorlanıyorum. Çünkü ağır Arapça ve Farsça kelimeler kullanılıyor ve kalıplar çok karışık.” (33. öğretmen adayı)

“Evet zorlanıyorum, çünkü şairlerin imale, vasl ya da zihaf gibi aruz kusurlarını kullanmaları kafamı karıştırıyor.” (35. öğretmen adayı)

“Lisede bu vezni görmediğim için zorlanıyordum ilk örneklerde fakat ders aldıkça rahat çözmeye başladım. Zorlanmıyorum.” (38. öğretmen adayı)

“Kalıpları ezberleyince bulmakta zorlanmıyorum ama kalıpları çok çabuk unutuyorum her sınavdan önce mutlaka kalıplara bakıyorum.” (44. öğretmen adayı)

Katılımcıların lise dönemindeki aruz öğretimine ilişkin görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Lise Dönemindeki Aruz Eğitimi İle İlgili Görüşleri

Görüşler	f
Üzerinde çok durmadık, yüzeysel olarak gördük.	28
Aruz veznini lise döneminde hiç görmedik.	18
Aruz vezninin sadece adını duydum.	3
Aruz kalıbı bulmayı öğrendim.	1

Öğrencilerin büyük bir kısmı lise döneminde aruz vezni üzerinde çok durulmadığını, öğretmenlerin aruz vezni ile ilgili sadece kapalı ve açık hecelerden bahsettiğini ve bu vezni çok yüzeysel olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Yine öğrencilerin bir kısmı lise döneminde aruz veznini hiç görmediklerini söylemişlerdir. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Lisede hocamız bize aruz veznini bir ya da iki ders anlatmıştı. Böyle olunca yani iki derste aruz veznini anlatmaya kalkışınca hepimizin kafası karıştı ve aruz vezni oldukça zor gibi geldi. Çok üstünde durmadık yani.” (2. öğretmen adayı)

“Lise döneminde sadece adını duydum. Birçok sanatçı tarafından kullanıldığını, onun haricinde işlemedik bilmiyordum aruz bulmayı. Üniversitede öğrendim.” (3. öğretmen adayı)

“Lisede aruzla ilgili sadece hecelerın hangi şekilde açık, hangi şekilde kapalı hâlde bulduklarını öğrettiklerini hatırlıyorum. Kalıpları derste görmemiştik.” (5. öğretmen adayı)

“Lise döneminde aruz vezni ile ilgili iyi bir eğitim almadım. Lisedeki hocamız bize çok anlatmadı. Sadece açıklık-kapalılık meselesini anlattı. Ne kalıpların isimlerini söyledi. O dönemde kalıp isimleri bize yabancı gelmişti. Zaten hocamız da üzerinde çok durmamıştı. Ben aruzu bu bölüme geldikten sonra öğrendim. Birinci sınıfta gördükten sonra daha kapsamlı ve daha iyi öğrendim.” (11. öğretmen adayı)

“Lisedeyken aruz veznini öğrenmedim. Divan edebiyatı yazar, şairleri ve eserlerini inceledikten sonra aruz vezniyle ilgili ve aruz kalıplarıyla ilgili bir bilgi öğrenmeden bu dönemi kapattık.” (13. öğretmen adayı)

“Lise döneminde aruz vezni ile ilgili sadece divan edebiyatı şairleri kullanmıştır, zor bir vezindir diye öğretildi. Bir de 9. sınıfta ilk sınavımızda hocamız bir beyit verdi ve açıklık-kapalılık yönünden heceleri inceledik. Aruzla ilgili başka eğitim almadık.” (18. öğretmen adayı)

“Lise döneminde galiba 10. sınıftaydı edebiyat öğretmenimiz ölçü çeşitlerinden bahsederken 3 ölçü türünden biri olarak göstermiş, hecelerin açıklık ve kapalılığına dayandığını söylemiş, sadece bir beyitte açıklık kapalılığı göstermiş, fakat bu kalıp adlarını filan göstermemişti.” (20. öğretmen adayı)

“Lisedeyken bize buna dair bir eğitim verilmedi, neredeyse hiç denebilecek kadar. Sadece böyle bir veznin var olduğundan ve divan şairlerinin bu vezni kullandığından, bizim bunu şimdilik öğrenmemize gerek olmadığından bahsedildi. Belki o dönemden beri bahsedilseydi şimdi anlamakta bu kadar güçlük çekmezdim.” (21. öğretmen adayı).

“Lise döneminde en yaygın kullanılan dört kalıbı ezberledik ve öğretmenimiz sınavda sordu. Ama genel anlamda çok üzerinde durulan bir konu olduğunu, çok önemsendiğini düşünmüyorum.” (45. öğretmen adayı)

“Lise döneminde aruzla ilgili aldığım eğitim şunlardan ibaret: Açık heceyi noktayla gösteriyoruz, kapalı heceyi çizgiyle gösteriliyor.” (47. öğretmen adayı)

“Lise döneminde aruz veznine soğuk baktım, gerekli görmedim. Edebiyat öğretmenimizin de LYS ve YGS sınavlarında soru çıkmayacağı görüşünden dolayı fazla da üstünde durduğumuz bir konu olmadı.” (50. öğretmen adayı)

Katılımcıların aruz veznini beyitteki heceleri sayarak, ezberledikleri kalıplardan hareket ederek mi; yoksa tef'ilelerden hareket ederek mi daha kolay bulduklarına ilişkin görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin Kalıplardan Hareketle mi Yoksa Tef'ilelerden Hareketle mi Vezni Daha Kolay Bulduklarına İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Heceleri sayarak ezberlediğim kalıplardan hareketle bulmak daha kolay.	29
Tef'ilelerden hareketle bulmak daha kolay.	17
Her iki şekilde de bulabiliyorum.	2
Her ikisi de zor.	2

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir kısmı aruz veznini bulurken öncelikle mısradaki hece sayısını bulduklarını, daha sonra da ezberledikleri kalıplardan uygun olanını seçtiklerini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmen adayları da tef'ilelerden hareketle aruz veznini daha kolay bulduklarını söylemişlerdir. Bu konu ile ilgili görüşler şöyledir:

“Tef'ilelerden hareketle bulmak daha kolay. Çünkü kalıplar çok olduğu için çok zor ezberleniyor ve aynı zamanda unutuluyor.” (1. öğretmen adayı)

“Ben heceleri sayarak kalıbı daha kolay bulduğumu düşünüyorum. Mesela 16 heceli bir kalıpsa direk dört dört bölüyorum ve daha kolay buluyorum. Diğer türlü biraz karışıyor çünkü.” (2. öğretmen adayı)

“Ben ilk olarak hece sayısını buluyorum. Daha sonra o hece sayısıyla ilgili kalıpları düşünüyorum. İlk tef'ileyle son tef'ileye bakıp ona göre buluyorum. Bence böyle daha kolay. Belki de benim ilk öğrenme şeklim buydu o yüzden.” (3. öğretmen adayı)

“Kalıpları ezberlemenin faydası olduğunu düşünüyorum. Kalıpları bildikten sonra ilk tef'ileye bakıp hangi veznin olduğunu bilebiliriz.” (6. öğretmen adayı)

“Heceleri sayarak kalıpları bulmak daha kolay. Çünkü heceleri saydığımızda bazı kalıpları eleyebiliyoruz. En azından sadece hece sayısına göre kalıba bakıyoruz. Kalanlarla kalıbı bulmak daha kolay oluyor. Ve bence kalıp ezberlenmezse bulunmuyor. İlk tef'ileyi belki bulursun ama her zaman aynı durum devam etmediği için daha zor bence.” (11. öğretmen adayı)

“Ben aruz kalıplarını bilmeden kalıbı bulamıyorum. Belki yanlış bir yöntem üzerinden kalıpları buluyorum fakat ben kalıbı heceleri sayarak buluyorum. Bulduğum kalıplarda her zaman doğru çıkıyor. Heceleri sayarak kalıp bulmak daha kolay.” (12. öğretmen adayı)

“Ezberleyerek hiçbir kalıbı bulamıyorum. Ezberlediğim andan itibaren çok geçmeden unutuyorum. Kalıpları ezberlemeden tef'ilelerden hareketle bulmak bu yüzden benim için daha kolay.” (13. öğretmen adayı)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir kısmı aruz vezni bulma konusunun oldukça zor olduğunu ve aruz vezninin öğrenilmesi güç bir vezin olduğunu ifade etmişlerdir. Buna karşılık öğretmen adaylarının bir kısmı aruz veznini bulurken çok eğlendiklerini ve aruz vezninin şiirde ahenk ve musikiyi sağlayan önemli bir unsur olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmen adayları aynı zamanda aruz veznini Türkçeye uygulamanın güçlüğüne dikkat çekmişlerdir. Bu durum aslında öğretmen adaylarının aruz veznini bulmasını güçleştirmektedir, çünkü şairler aruzu Türkçeye uygularken aruz kusurları meydana gelmekte ve bu durum veznin bulunması noktasında öğrencilerin işini zorlaştırmaktadır. Öğretmen adaylarının bir kısmı aslında aruz vezni ile şiir yazmanın önemli bir beceri olduğunun ve aruzun şiire ahenk ve musiki kattığının farkındadırlar. “Aruzla şiir yazabilmek büyük bir başarıdır.”, “Aruz vezni şiirde ahenk ve musikiyi sağlamaktadır.”, “Aruz vezni bilgi ve tecrübe gerektirir.” ve “Aruz, bizim edebî zenginliğimizdir.” gibi ifadeler öğrencilerin bu konudaki görüşünü

yansıtmaktadır. Bu durum kimi öğrencilerin aruz vezni ile ilgili bir farkındalığa sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının önemli bir kısmı, şiirde aruz veznini bulmakta zorlanıp zorlanmadıkları şeklindeki soruya aruz kalıplarını bulmakta zorlandıklarını söyleyerek cevap vermişlerdir. Öğretmen adayları, aruz veznini bulmakta neden zorlandıkları şeklindeki soruyu ise öğrenmesi güç bir vezin olduğu için, fazla kuralcı ve karmaşık bir ölçü olduğu için, şiirler ağır bir dille yazılmış olduğu için ve kalıplar birbirine benzediği için zorlandıkları şeklinde cevaplamışlardır. Öğretmen adayları aruz veznini öğrenmesi güç bir vezin olarak tanımlamaktadırlar. Bu durum aruz öğretimindeki en önemli problemlerden birini teşkil etmekte, öğrenciler aruz veznine karşı olumsuz bir tutum geliştirmektedirler. Aruz öğretiminin önündeki bu engel basitten zora, kolaydan karmaşığa öğretim ilkesinin benimsenmesi ile aşılabılır. Öğrenciler aruz hatalarının olmadığı, vezni bulmanın nispeten daha kolay olduğu mısra ya da beyitler vasıtasıyla aruz vezni bulmayı daha kolay öğrenebilir. Nitekim bazı öğretmen adayları başlangıçta aruz vezni bulma konusunda oldukça zorlandıklarını; ancak daha sonra örneklerle pekiştirildiğinde aruz vezni bulmanın oldukça zevkli ve eğlenceli bir konu hâline geldiğini ifade etmişlerdir.

Lise dönemindeki aruz öğretimine ilişkin görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının hemen hemen hepsi lise döneminde aruz veznini hiç görmedikleri ya da yüzeysel olarak gördükleri şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin üniversitede aruz vezni ile ilgili yaşadığı sorunların kaynağının, lisede bu vezinden hemen hemen hiç bahsedilmemesinin olduğunu söyleyebiliriz. Eğer öğrenciler bu dönemde aruz veznini öğrenip metin üzerinde uygulayabilselerdi üniversitede bu veznin öğretimi ile yaşayacakları problemler asgari düzeyde olacaktı. Bunun yanı sıra YGS ve LYS gibi sınavlarda aruz vezni ile ilgili sorulara yer verilmemesi hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin aruz veznine önem vermemelerine neden olmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı dersi müfredatında yer alan bir konunun sınavda öğrencilerin karşısına çıkmaması bu konuların ihmal edilmesine neden olmaktadır. Bu sorun, sınavlarda aruz vezni ile ilgili sorulara yer verilmesi suretiyle aşılabılır.

Öğretmen adayları aruz veznini bulurken önce mısrada kaç hece olduğunu sayarak tespit ettiklerini, daha sonra da ezberledikleri kalıplardan hareketle vezni bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum her ne kadar öğrencilerin ezbere yönlendirildiği şeklinde yorumlanmaya müsait olsa da öğrenciler bu şekilde aruz veznini daha kolay bulmaktadırlar. Katılımcıların bir kısmı yalnızca tef'ilelerden hareketle aruz veznini daha kolay bulduklarını ifade etmektedirler. Bu kısım öğrenciler ezberleyerek kalıp bulmanın daha zor ve karışık olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrenciler aruz eğitimini zor ve zahmetli bir süreç olarak görmektedirler ve aruz veznini bulma konusunda zorluk yaşamaktadırlar. Bu bakımdan öğrencilere aruz

veznini buldurmak için seçilecek metinler, dil yönüyle daha sade olan örneklerden tercih edilmelidir.

Öğrenciler lise döneminde aruz vezni ile ilgili hemen hemen hiçbir şey görmediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin üniversiteye geldiklerinde aruzla ilgili zorluk yaşamalarına neden olmaktadır. Bu problemin önüne geçebilmek için liselerde Türk edebiyatı derslerinde aruz vezni ile ilgili teorik bilgilerin verilmesinin yanı sıra öğrencilerin, şiir üzerinde uygulamalı olarak bu kalıpları bulması gerekmektedir.

Öğrencilere vezni bulmaları için verilen şiirlerde çok fazla aruz kusuru olmamasına dikkat edilmelidir. Çünkü öğrenciler çok fazla aruz kusurunun yer aldığı şiirlerin veznini bulmakta zorlanmaktadırlar. Bu bakımdan en azından öğrenciler vezinleri iyi öğrenene kadar aruz kusurlarının yer almadığı, öğrencilerin vezni bulmakta zorlanmayacakları şiirlerden örnekler seçilmelidir.

Aruz vezninin öğretiminde kolaydan zora doğru ilkesinin benimsenmemesi de öğrencilerin aruz veznine karşı olumsuz tutum sergilemesinin nedenlerinden biridir. Öğrenciler öncelikle tef'ileleri öğrenmeli, basit tef'ilelerin yan yana geldiği mısralarla bu bilgiler desteklenmeli, daha sonra da aruz kusurlarının yer almadığı ya da aruz kusurlarının şiirin veznini bulmayı engellemediği şiirlerden seçilecek beyitlerle öğrencilerin aruz bilgisi pekiştirilmelidir.

Derslerde yalnızca aruz veznin buldurulması, şiirin anlam tabakası üzerinde hiç durulmaması öğrencilerin estetik duyarlılıklarının gelişmesini engelleyebilir. Bu bakımdan öğrencilerin aruz veznini buldukları beyitlerdeki anlam derinliği ve zenginliği de öğrencilere hissettirilmelidir. Bu durum öğrencilerin hem divan şiirine hem de onun ayrılmaz bir parçası konumundaki aruz veznine karşı olumlu bir tutum sergilemesine yardımcı olabilir.

Aruz öğretiminde şiirleri yüksek sesle okumak ve beyitler ezberleyerek ritmi zihinde canlı tutmak esastır (Şimşek, 2006). Bu bakımdan öğrencilere divan edebiyatına ait çeşitli şiirlerin ezberletilmesi ve aruz veznine uygun olarak okunmasının sağlanması, öğrencilerin aruz veznini öğrenmelerine katkıda bulunacaktır.

Aruz kalıplarının ezberlenmesi, onların şiir üzerinde bulunabilmesini kolaylaştırır. Aslında ölçü bulmadaki zorlanmanın temel sebebi, kalıpların iyi bilinmemesinden kaynaklanır. Vezinler ezberlenmeli, bu yapılırken kalıbın hangi hecesinin açık, hangisinin kapalı olduğuna dikkat edilmelidir. Ezberlemek, her ne kadar modern öğretim yöntemlerinin tasvip etmediği bir yol da olsa, vezinlerin ezberden bilinmesi, onların bulunabilmesi için son derecede önemlidir (Kesik ve Şenödeyici, 2015: 27). Türk aruzunda çok kullanılan kalıpları ezberlemenin, şiirde kullanılan aruz kalıbının daha çabuk anlaşılması için bir kolaylık olduğunu unutmamak gerekir (Doğan, 2013: 22)

Dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de özellikle ortaokul düzeyindeki öğrencilerin aruz hazırlanması için yapılacak çalışmalara ağırlık verilmesidir. Yani ortaokul 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin; dilimizde bulunan Arapça ve Farsça kelimelerin doğru telaffuzu, açık-kapalı, ince uzun, kalın uzun hecelerin doğru ifade edebilmesi için çeşitli etkinlikler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aymutlu, A. (1976). *Aruz, Türk şiirinde kullanılan aruz vezinleri ve örnekleri*. İstanbul: Kutulmuş Matbaası.
- Belviranlı, A. K. (1995). *Aruz ve ahenk*. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni: Nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Dilçini C. (1997). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan, A. (2013). *Açıklamalı ve örnekli aruz bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. 8th Edition. United States: Mc Graw Hill.
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. Ed. Ersoy, A. ve Yalçinoğlu, P.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Işıksalan, S. N. (2000). Divan şiiri öğretimi üzerine. *Millî Eğitim Dergisi*, 148.
- Kesik, B. ve Şenödeyici, Ö. (2015). *Aruz teori ve uygulama*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Pala, İ. (2003). Aruz eğitimi üzerine düşünceler ve teklifler. *Journal of Istanbul Kültür University*, 39-42.
- Şimşek, T. (2006). Aruz ve aruz eğitimine yönelik uygulama önerileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 169, 154-174.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

SUMMARY

Reviewing the literature, it is seen that studies related to literature teaching is insufficient and there is almost no study related to aruz prosody and its teaching. Studies related to aruz prosody are conducted by giving theoretical knowledge about aruz prosody and revealing the relationship between aruz prosody and harmony. It is thought that this study will contribute to the literature in terms of determining Turkish Language Department students' opinions related to aruz prosody and problems encountered while finding aruz prosody. Furthermore, this is the first study in the literature in view of determining preservice teachers' opinions related to teaching aruz prosody. Moreover, in the study, there are suggestions to solve the problems encountered while teaching aruz prosody.

The aim of the research is to find out Turkish Language Department students' opinions related to aruz prosody and to determine the difficulties they have while finding aruz prosody. Within this framework, the research looks for the answers of the questions below:

1. What are the students' opinions related to aruz prosody?
2. What are the difficulties that students have while finding aruz prosody?
3. What are the students' opinions related to aruz prosody they learned at high school?
4. Do students find the prosody of the poem easier according to the patterns they memorized by counting syllables in the couplet or do they find it easier according to tefiles (the pieces of aruz prosody)?

Data obtained from the research were collected and analyzed according to qualitative method. In the study, case study was used from among qualitative research designs. The study was conducted in Turkish Language Department of Ahi Evran University during 2015-2016 school year. Universe of the study is composed of students who study at Turkish Language Department of Faculty of Education. Semi-structured interview form was used in the study as data collection tool. In semi-structured interview form, there are open-ended questions aiming to find out students' opinions related to aruz prosody, difficulties they have while finding aruz prosody and their opinions related to aruz prosody teaching at high school. While analyzing the data obtained from the study, descriptive analysis technique was used. Data in the study were organized according to themes that research questions asserted. To increase the reliability of the study, direct quotes were given which reveal students' opinions related to the topic.

A significant number of the preservice teachers stated that finding aruz prosody was quite hard. Moreover, they defined aruz prosody as a rhythm which is hard to learn. On the contrary, some of the preservice teachers emphasized that they had fun while finding aruz prosody and it was an important factor that creates harmony and music in the poem.

Big majority of preservice teachers stated that they had difficulty while finding aruz patterns. Reviewing the reasons of this, some difficulties come into prominence regarding that aruz prosody is hard to learn, patterns seem complicated to the students, the poems were written with an ornate language. On the other hand, some of the students stated that they had no difficulty while finding aruz prosody.

Big majority of students stated that during high school, teachers did not give importance to aruz prosody, and they only taught open and closed syllables related to aruz prosody, so they learned aruz prosody shallowly. Some of the students said that they had never learned aruz prosody during high school.

Big majority of preservice teachers participating in the research stated that finding aruz prosody was quite hard and aruz prosody was hard to learn. On the contrary, some of the preservice teachers emphasized that they had fun while finding aruz prosody and it was an important factor that creates harmony and music in the poem. At the same time, preservice teachers pointed out that adopting aruz prosody to Turkish was quite hard. In fact, that makes finding aruz prosody hard for preservice teachers because faults occur in aruz while poets adopt aruz prosody to Turkish and students have difficulty in finding aruz due to that.

A significant number of preservice teachers answered “Do you have any difficulties while finding aruz prosody in the poems?” question by saying that they had difficulty while finding aruz prosody. For “Why do you have difficulty while finding aruz prosody?” question, they said that they had difficulty because it was a hard and complicated prosody to learn, it had a lot of rules, poems had an ornate language and patterns resembled to each other. Preservice teachers define aruz prosody as a rhythm which is hard to learn. This is one of the most important problems for aruz prosody teaching, so students develop negative attitude towards aruz prosody. That obstacle to aruz prosody teaching can be eliminated by applying easy to difficult principle (simple to complex principle). Students can learn to find aruz prosody easier thanks to verses or couplets in which finding aruz prosody is slightly easier and there are no aruz mistakes. Hence, some preservice teachers stated that they had difficulty in finding aruz prosody; however it became very amusing and entertaining subject when it was consolidated with examples.

Reviewing participants’ opinions related to aruz prosody taught at high school, almost all preservice teachers expressed that they did not learn aruz prosody at high school or they learned it shallowly. The basic reason why students have difficulty at university related to aruz prosody is that aruz prosody is not taught at high school. If the students learned aruz prosody and practiced it on the texts, they would have minimum problem related to learning this prosody at university. In addition to this, there are no questions related to aruz prosody in university

entrance exams. That's why, both teachers and students do not give importance to aruz prosody. Not asking any questions about a subject which is in the Turkish Language and Literature curriculum causes that subject to be ignored and this problem can be solved by asking questions about aruz prosody in the exams.